

**CERCETARE ÎN TEREN EFECTUATĂ DE CĂTRE
ECHIPA C. J. C. P. C. T. MM. : CORINA ISABELLA
CSISZAR, NICOLAE PĂUNA SCHEIANU, FELICIAN
SĂTEANU, ALEXANDRU CHIORAN, FLORIN AVRAM**

Obiceiuri din Coruia

Construcția caselor în Coruia

Când se hotăra feciorul să se căsătorească, trebuia să-și facă o casă. Din moșia părinților, dacă aveau încă un loc în sat, o bucățea de pământ, ogradă, acolo să hotăra să ridice casa.

Se bătea un *țaruș*, un *ștei*, și de aici se înălța casa, atâta de lată sau atâta de lungă. Avea două *căși și tindă*. Se făcea *șpori din lut*, nu de ser, și cu *hudă*, unde era băgat un *cuptioraș* de aiesta și jos rămânea un loc gol unde dormea mătă'.

Noi tăți ne strângeam sara acasă, în aceeași casă, unde era șporu'. Mai ales iarna merem cu săniuța și vinem sara acasă și ne zice: „Băi, hai, mai iute, să ți să uște obdielele.“ Aici ne strângem tăți în jurul mesii, la prânz și cină. Să săpau șanțuri nu prea adânci și să umpleau cu ptiatră di la râu, cu pietriș.

*Fodomentu' s-o făcut mai încoa un ptic, din ptiatră calcaroasă, care să aduce dintr-un sat de aproape, Coaș, și să scotea în bucăți, așe în tăblii mari. Io am mărș acolo și-am comandat, măi, vreu, să fac casă la coptil, dă-mi doi stânjeni. Când ăla o trimăs vorbă: „Bade Gheorghe, hai, că ți-am scos ptiatra“, eu am chemat zece ori doișpe care ori mai multe, de aici din sat după ptiatră. Tăți am mărș în clacă într-o zi și am adus ptiatra acasă. La tăți oamini aceia li s-o dat câte on păhar de horincă și câte o *pancovă* când o vinit acasă cu ptiatra și-o descărcat-o.*

Și apoi când o fo' gata de adus ptiatra, într-o sară, când o socotit gazda căsiii, o făcut o masă pentru tăți care o mărș la el în clacă.

Nu să începea construcția în zi de sărbătoare cât de neînsemnată, nu se începea vinerea, fiindcă în foarte multe cazuri vinerea nu să lucra deloc, nici la săpat nu să mergea. Zicea că lucrul vinerea este aducător de furtuni; în special în vinerea de Rusalii și în vinerea de Săm Petru nu să lucra, să nu cumva să bată gheața, sau să iasă apa.

După ce să săpa fodomentu' să începea construcția casei. Înălțimea de-pindea de posibilitățile omului, da' nu să făcea prea înaltă.

Bărbații care făceau casa nu trebuiau să fie neapărat tare voinici, ci tare pricepuți, pentru că fodomentu' cel din piatră trebuia să-l facă cineva, ca piatra ceie să să leje. O pus două pietre așa și cea de-a treia care vinea păstă iele, trebe să acopere, ca să nu-i dai voie să să desfacă.

Iară după cununie
O s-avem pân fărțăfaie
Prietenii din copilărie.

A. 159

Staroste:

- Aici-ntre dealuri și văi
Unde-s prelucații mei
Prietenia e mai mare
Și-l leagă pă hiecare
De la mic pân' la moșneag,
La vecinul cel mai drag
Ș-așa după cununie
Fac uspaț de fărțăfaie.

A. 160

Cântec:

- Frumosu-i codru de fag
Și bădița ce mi-i drag;
Frumoasu-i zău, pă la noi
Cu dealuri și cu zăvoi.

Pă dealu' Prelucii-n sus
Dusu-s-o bădița dus,
Pă umăr c-o coasă lată
Să cosască iarba toată.

**Cine doarme primăvara,
Plânge iarna.**

A. 161

Staroste:

- Noi aicea am vinit
Și cu drag ne-aț' ominit.
Pântru asta vă mulțămnim
Și mult bine vă dorim,
În cinste mare să trăiț'
Și cu drag să vă iubiți!

A. 162

Cântec de surate:

- Tu surată surătucă,
Cât îmi ești tu de plăcută
Laolaltă-om povesti
De năcaz și bucurii!

A. 163

Cântec de fărtați:

- Iar noi bărbați de frunte
De la vale și din munte
Ne-ajutăm unu pă altu
Și ne ajutăm și satu.

Și pă urmă începea zidu' când era terminată aceie. Zidul pă acele vremuri să făcea din lemn, talpă și în față și după casă și pă creștul, șeși (așa să numesc la noi niște stâlpi) de lemn la care li să făcea o gaură în talpă, bătută cu dalta, să sculau în picioare și pă ei să puneau *cununi*. La grinzii de deasupra li să zicea cununi.

După ce aceie era rădicată, la șeșii aieștia li să făcea pă mijloc un fel de jgheab, și acolo să băga bârne; lemn crepat și slobozât acolo. Pă acela să băteau un fel de lețuri și să liptea cu lut frământat cu paie. Da' și acolo trebuia să fie niște oameni care să pricepea, să-l facă să să lipească. Iei îl băteau pă dinăuntru și rămânea neted.

Pă urmă pă dinafară îl bătea dinăuntru, că pă când dădea cu cel dinăuntru sărea cel de dinafară.

Când era gata casa, să făcea acoperișu'. În sat erau niște oameni la care li să zicea lemnari. Acoperișu' era tăt din lemn, din corni, grinzi, sau cum le zice mai nou, căpriori. Aceia oamini ciopleau lemnul, jghebuiau cu dalta, trăgeau de ei, le puneau corni. Să învelea cu șindrilă. Sau să puneau pă o casă de aceie cinci – șasă cară de paie. Jos la streășină să începea a pune paiele din jos în sus și să călca roată.

Într-un colț de la fundație să punea într-o basma, într-o zădie *două căciulii de ai* și o filă dintr-o cărtiuță de rugăciuni cu *Tatăl nostru* și după aceia să zidea.

Când o fost casa gata, lipită și văruiță, că nu era tencuită p-atunci, era

Foto F. Săteanu: Coruian bătând toaca, Coruia, 2007

chemat preotul să facă sfeștanie. Venea preotul, făcea slujbă și apoi făcea cruce în cele patru colțuri ale casei cu o lumânare din ceară, pe perete și scria INRI.

Când sfeștania era gata, nu mai avea ce-i pune alte cele.

Apoi să aduceu în casă lucrurile de mobilier, două paturi cu saltea de paie, *strujac* îi zicea, cu paie de ovăz, că erau mai bune, erau moi. Să aduce masă, laițe, un dulap, lădoi. Lădoiul era un dulap în care se păstrau hainele, un fel de laiță numa' că era închisă. Acolo să punea îmbrăcămintea de sărbătoare. Nu haine de tăte zilele. Acele să puneau

←—————→
**Tânăr leneș,
Bătrân nevoiaș.**

acolo și duminica mama sau soția, de acolo luau haine, cămașă, izmene; în raport de anotimp era *pieptar*, *cojoc*, *căput*, *cioareci*, *cușmă*, când era frig.

De la Grațian Pogăcian, 79 de ani, Coruia, 2007

Prelucrarea cânepei

Pă vremea aceea, în tăte satele din zona noastră să cultiva *cânepa*. Cânepa era materialul din care se făceau hainele, cearșafuri, ștergare, cămăși. Cânepa să semăna, când să făcă, să culegă, să alejă sămânța di pă ié, să puné în saci să să toptiască, să băga în râu. Acolo să țăné în jur de două săptămâni. Dacă ai avut norocul să nu iasă râul și să ț-o ia. Să așeza acolo, să bătea niște țăruși, cu cârlig și să punea o ptiatră pă ié. Să spăla când o scotea de acolo, o aducea de acolo, o aducea acasă, o usca și o *melița*.

Melița îi un lemn lung de vreo doi metri, găurit pă mijloc, și în două lețuri băgat un cui, și p-acolo o făcă *fuior*. După ce o ajuns fuioare trebuia *periată*, adică era o perie de lemn cu colți de ser, așa subțiri făcuți și-acea erau făcuți de fierarul de la noi. Și din periatul iesta să scoteau trei produse: *fuiorul*, cel mai bun, *urzala*, mai puțin bună și *câlții*. Fuiorul să *torcea* subțire și apoi să *urzea*. În fiecare gospodărie era un *urzor* la care i se dăde drumul să să învârtă. Aici erau două vase cu două gheme. Unitatea de măsură era *rășchitoru'*, nu metru. Le lua jos di pă urzoi, ș-apoi trăgea pă război. Îi greu, dar foarte frumos era. Pă sulul dinapoi să punea pânza, era acolo o șfoară cu *fustel*, pe care se băga *urzătura* asta și unul le țâne acolo și altul le trăgea și băga, ca să nu se aghețe deolaltă o vergele, ori două, la fiecare învârtitură. Amu nu să mai face, da' ieri, fără să vreu m-am uitat și încă am aflat o legătură de vergele de acele și *sulul și sucala*. Ce-i sucala? Când să trăgea sus, apoi să dădea pân *iță*. Ițăle îs făcute pă doi fuștei, acuma de pinde de cum ai vrut s-o țeși, că s-o văzut și două iță și patru iță. Ițăle îs un fel de laturi făcute pă doi fuștei. Pânza asta subțire să țese de obicei în două ițe. După ce-o trecut pân *iță*, să băga pân *spată*, le dădea și altul băga cuțitul și trăge pân două fire, în dinții de la spată. Apoi să lega la sulul din față unde era legată o bucată de lemn cu găuri în ié și o trăgea și băga un cui. Așé vreu să sie de întinsă.

Apoi era *suveica*, care să plimba pântru fire, da' erau piedicile care călca pă iță și îndepărta firele în sus și în jos, ca să intre suveica. Era o cutie cu o roată și cu un cui sus pe care să făcea *băteala*. Din lemn de soc făcut pă niște țevi de 20 centimetri, acolo să făcea băteala, adică aceia ce să bătea între fire. Era și o hore pă vremea ceie:

Să mă fac o suveicuță,
La mândruța în mânuță.
Să mă dé di mână-n mână
Pântre fire o săptămână.

Pomul care nu rodește,
Trabă tăiet.

A. 164

Staroste:

- Ce horincă bună-avem!
Îi păcat să nu o bem.

Dar să-mbdiem și pă
cetăraș?
Că ii ne dau la joc curaj!

Ia de-aici, măi Văsălică,
Numa' o gură de horincă!

Colecția DAN BURZO

Cântece de nuntă
Măhăceni, Alba

A. 165

Cântecul cununii
miresei:

Az îi joi, flori le culeg,
Măine-i vineri le aleg,
Sâmbătă cunună fac,
Duminecă o pui pe cap.

Verde-i cununia me,
Șez' bade cu cine-i vre
Și cu cine ț-o plăce.
Ochii mei nu te-or vedea

Adică de-acolo îl lua, apoi îl dădea și să călca ițele după fiecare o dată și tăt închea acolo și așe să făcea pânza.

Din câlți care să făcea mai groși, să făcea cearșafuri, ștergere, față de masă, *dosoai*, le zăce la noi și să facé cât ai vrut, cât era spată. Că era spată de 10, de 12. Țolu' să puné în casă dinainte pă jos, erai cineva că ai avut pă jos țoluri de cărpe. Mai mult, în ultima vreme să și vindé că vineau oamenii mari și le cumpăra că erau de tăte culorile.

Când o gătat cu războiu' o scos pânza și pă aceie când ploua o-ntindea pă ogradă și să *cobdilé*.

Că ti-i duce la alta.
Nici gura nu te-a muștra
Că-i iubi-o pe alta.
Cunună, dragă cunună,
De-aș ști că te fac spre bine
Te-aș tăt face până mâne!
De-aș ști că te fac spre rău
Te-aș țâpa într-on părâu,
Unde-i apa curgătoare,
Să te duci pă ea la vale!

De la Grațian Pogăcian, 79 de ani, Coruia, 2007

Locuri moștenite din bătrâni

Tăte s-o moștenit din moși strămoși, după rudenii. Cea o fost a Conțăștilor, cea a Mojenilor, cea a Țânțanilor.

În fiecare an mărg la Paști cu *coșarca* sau cu *coșerneu*, cu cea mare, cu *pasca*. Și-o vinit pă ptiatra lui, deci n-o mers unul la celălalt. Fiecare s-o dus pă ptiatra lui, din moși strămoși. Ca în biserică unde o fost 12

A. 166

Se continuă cu cântecul de rămas bun:

Ie-ț' mireasă zua bună
N'ireasă, n'ireasă
(refren)
De la tată, de la mumă,
N'ireasă, n'ireasă

De la fraț' de la surori,
N'ireasă, n'ireasă
De la grădina cu flori,
N'ireasă, n'ireasă
De la șir de busuioc,
N'ireasă, n'ireasă
De la feciorii din joc!
N'ireasă, n'ireasă

Busuioc cernut pă masă
N'ireasă, n'ireasă
Dă, mamă, cu pumnu-n
masă
N'ireasă, n'ireasă
Numa' nu mă da de-acasă
N'ireasă, n'ireasă
Dă, mamă, cu mătura

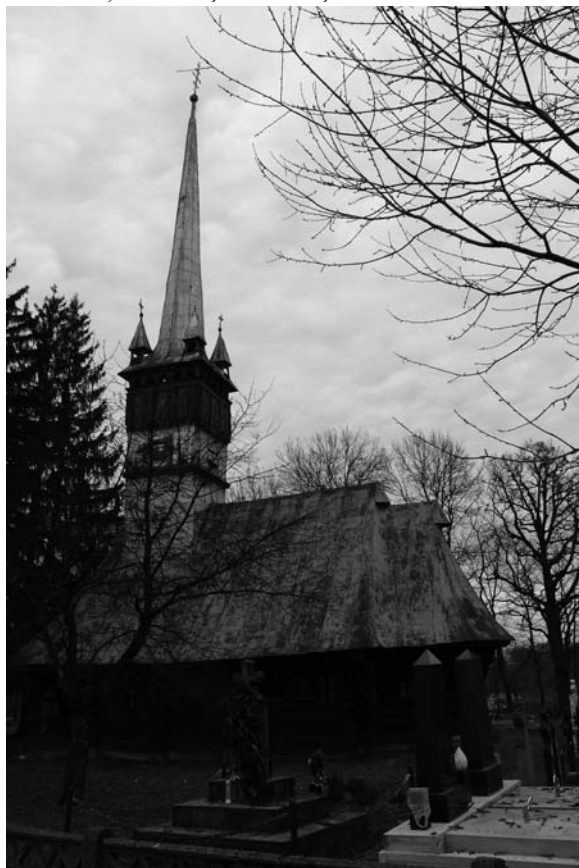

Foto F. Săteanu: Biserica veche, Coruia, 2007

←—————→
Omul care să ostenește, oriunde merge îi de cinste.

străni, așe o fost și aici. Fiecare și-o păstrat locul lui, după rudeni. Tradiția se păstrează și astăzi. Care-o stat pă *strana nemneșească* pă dreapta, tăt pă dreapta stau și acuma. Care-o stat pă *strana iobagilor*, care-o fost niște oameni săraci, tăt pe strana aia stau.

De la Vasile Conț, Coruia, 2007

Obiceiuri de nuntă la Coruia

Chematul la nuntă. Chemătorii

Când s-o însurat feciorul, o mărș la fată a peți. De acord ești, să vii, punem zâua ceia, p-atunci.

Cei care chemau la nuntă erau *chemătorii*. Mireasa avea chemători, care mereu păstă tăt călare în sat și în alte sate să cheme dacă aveau rude. Dacă s-o întâmplat să nu fie careva acasă, apoi chemătorii aveau niște *palțauă*, niște bote frumos împodobite cu două zadii, una roșie și una primită de la o fată, de la pretina lui. Și aici era băgată *verdeață* și *bosâioc*. O vinit să vă cheme la nuntă și n-ați fost acasă, da' dumnea-voastră știeți că-i nuntă, băgau în zaru' de la ușă un *sir de bosâioc*.

Când vineai acasă, videai c-o fost chemătorii și n-ai fost acasă. Asta era valabil, nu trebuie să umble mirii și socrii să invite.

Erau mai demult la nunți cai așe de dresați, că intrau în casă cu ei și de pă cai cerea mireasa chemătorii. Că nu iera numa' așe, haida la cununie. Mirele trimitea doi chemători și dacă nu știau cere mireasa, ié nu vroie să zie.

Și eu am fost la o nuntă, numa' sechereș, că avem cară multe, n-am avut altă funcție. Și am stat la biserică și o zâs să mă duc cu doi chemători. Și am mărș acolo, am tras caii înaintea șurii, să mănânce, n-am avut ce face. Și-o vinit starostele de acolo, îl cunoșteam io: „Băi, hai, că aieștia nu știu cere mireasa, și ieștia n-o lasă să margă.“ Și apoi m-am dus io ș-am cerut mireasa. Eram tânăr. Acolo când am fo' să făcea la nuntă plăcintă cu brânză de oi. Șasă sute de plăcinte pântru tăți nuntașii și erau în spate lângă sobă de n-am știut ce-s.

O fost 4 chemători la mire și 4 la mireasă. Înainte de a mere la cununie cei opt chemători joacă în casă *dansu' chemătoarelor*. Nu juca nimeni, numa' aceia opt. Fiecare fată avea cumpărat pântru chemător câte un *struț* care să punea în clop. Și fiecare chemător o jucat fata care i-o dat struțul. Lumea stătea pă margini și iei învârtea două, trei *fogașuri* dintr-un joc.

De la Grațian Pogăcian, 79 de ani, Coruia, 2007

N'ireasă, n'ireasă,
D-îngă tine nu mă da!
N'ireasă, n'ireasă
Busuioc cernut pă masă.
N'ireasă, n'ireasă
Rămâi, mamă, sănătoasă
N'ireasă, n'ireasă.
Dacă nu ai fost voioasă,
N'ireasă, n'ireasă
Să mă vez' umblând pin
casă!
N'ireasă, n'ireasă.

Busuioc cernut pă jos,
N'ireasă, n'ireasă
Rămâi, tată, sănătos,
N'ireasă, n'ireasă.
Dacă nu ai fost voios,
N'ireasă, n'ireasă
Să-mi mai vez' umbra pă
jos!
N'ireasă, n'ireasă

Dragele mele surori,
N'ireasă, n'ireasă,
Grijăț și de-ale mele flori
N'ireasă, n'ireasă.
Le udaț' și le săpaț'
N'ireasă, n'ireasă,
Numa nu le blăstămaț!
N'ireasă, n'ireasă

La portița uliți,
N'ireasă, n'ireasă
Șade mama n'iresiți,
N'ireasă, n'ireasă
Să roagă la sfântu' soare
N'ireasă, n'ireasă
Să țâie zua mai mare
N'ireasă, n'ireasă.

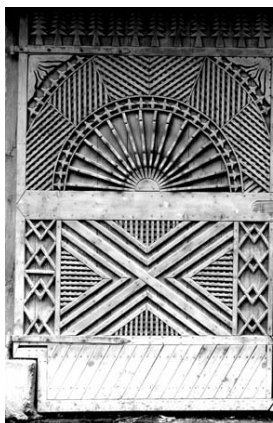
Harnicul găsește tot timpul de lucru.

C-are-o fată călătoare,
N'ireasă, n'ireasă
Pă pământ rătăcitoare,
N'ireasă, n'ireasă.
Piste dealuri, piste munți
N'ireasă, n'ireasă
La părinț' necunoscuț';
N'ireasă, n'ireasă.
Pintră dealuri, pintră văi,
N'ireasă, n'ireasă,
La părințîi străineii.
N'ireasă, n'ireasă.

A. 167

**Cuvânt de rămas bun
căt're părinți:**

Gând bun, gând frumos,
De la Domnu' Cristos,
La casa ăstor oameni
de-omenie;
Așa rostește pin gura me
Tânăru n'ire:
Draji părinț': tată și mamă,
Iată c-o adus Dumnezo
ceasu'
De ies și pășesc pragu' din
casa dumneavoastră,
Să cuprind sfânta taină a cu-
nunieii.
Da' până nu ies și nu pășesc,
O vorbă de iertare vă ros-
tesc.
Și prin gura vornicului mare
Vreu să-mi cer astăz' iertare.

Iertările

Muzicanții erau separat. O avut fiecare a lui. O fo' tri muzăcanți:
primașu', contralău' și gordonușu'.

Să gătau să margă după mireasă. Da mai întâie mereu după nănaș. Era
numa' unu' maximum doi. Un singur nănaș la amândoi mirii. S-o dus
apoi la biserică. Era câte un *staroste* și la mire și la mireasă. Și-o luat
bulciug (rămas bun) că i-o crescut.

Meré la biserică cu care cu cai cu ciucalăi. Meré cu câte șase, șapte,
cară, depinde cum ai chemat tu. Căii să înstruța cu *planchite* și ciucalăi
și șterguri. La biserică o așteptat mirele și mireasa. El o chemat doi
chemători să margă după mireasă că el pleacă la cununie și să vină și
ié. Da' și după mireasă când o mărș, o trebuit a grăi. La mireasă te-ai
băgat în casă, i-ai spus la staroste să ieie bulciug, că mereu la cununie.
„*No, da' nu v-o dau până nu grăi.*“ Nu tăta lumea o știut cere mireasa.
Că te făstăcești de oameni.

Cinstită oaste și adunare,
Vă rugăm de un cuvânt de ascultare
De la mic până la mare.
Noi așa am prins de veste,
Că la curțile aceste,
Ieste-o floare neînflorită
De a nostru crai iubită.
C-a nost tânăr crăișor
Plin de dragoste și dor,
Dimineață s-o sculat,
La râul Iordan o plecat,
Fața vesel și-o spălat
Și frumos s-o îmbrăcat
Și pă cal o-ncălecat
Și din goarne o sunat
Două sute o adunat,
25 de feciori boieri.
Și-au plecat la vânătoare,
De la răsărit de soare,
Până la apus de soare.
Când o fost la apus de soare,
O dat de urmă necunoscătoare.
A nost tânăr crăișor,
Plin de dragoste și dor,
De pe deal s-o descălecat
Și în casă o intrat.
Și-și făcură ochii roată
Și să uită pân casa toată.
Văzu floarea cea frumoasă
Care nu să veștejește,
Nici bruma nu o primește.

←—————→

Dacă nu te apleci la pământ nu poți culege hribe.

Am venit să ni-o dați
 Că de noi tăt nu scăpați
 C-am venit cu târnăcoape,
 S-o scoatem cu rădăcină
 S-o ducem înt-a lui grădină.
 Aiasta nu-i floare
 Că i-o tânără crăiasă.
 Care-a fi a lui mireasă.
 Mireasă din doi părinți,
 Ce-ai gândit să te măriți,
 Că te bagi între străini,
 Ca și floarea între spini.
 Că bărbatu' nu ți frate
 Să gândești că nu te-a bate.
 Soacră-ta nu ți mamă
 Să bage de tine samă.
 Frunzuliță flori de rouă,
 Iar tu, crăișor nouă,
 Ruptă ți-i inima-n două
 Curge valea cu bulbuci,
 Gată-te că acum te duci.
 Și nainte de-a pleca,
 Sărută pă maică-ta,
 Mult în brațe te-o purtat,
 De rele te-o apărat.
 Ie-ți mireasă zăua bună,
 De la mama ta cea bună,
 De la grădina cu flori,
 De la frați de la surori,

Foto F. Săteanu: Arcadă la intrarea în biserica veche, Coruia, 2007

Draji părinț' car' m-aț' născut,
 Și cu greu ce m-aț' crescut,
 D'e v-aț' dus cumva la târg,
 Aț' fost tăt cu mine-n gând.
 Din leagăn să nu cad
 Și la foc să nu ma ard.
 În fântână să nu t'ic (pic),
 Și la foc să nu mă frig.
 Și când m-am făcut mai mare
 V-am făcut și supărare,
 Că spuneam că-m' trăbă multe
 Și voi nu aveăț' de unde.
 Iară de m-aț' trimes undeva
 Poate v-am întors și vorba
 Că mai zăceam', și eu, ba!
 Da amu' la a me plecare
 Io mă rog astfel de iertare:
 Să le lăsaț' tâte neștiute
 După cum o fost făcute
 Vă sărut fața și dreapta
 Ca să-m' daț' un bun cuvânt,
 De cale albă și noroc!

A. 168

**Cuvânt de rămas bun
 către frați și surori:**

*Cu cuvânt de rămas bun
 Să îndreaptă câtă drajii lui
 fraț' și surori,
 Cu care-o crescut laolaltă,*

←—————→
Cine dă din mâini nu să îneacă.

Aruncatul vederii păstă casă

A. 170

Când o ajuns la mireasă, mirele cu oastea lui și cu starostele s-o băgat în odor și acolo o fost starostele miresei. Acela o ieșit cu o uiagă cu horincă, cu pene, cu struț. Și o prins a stărosti. Să certau laolaltă că nu-i bine, că au greșit calea. S-o adunat acolo tăt certându-se.

Apoi îi lăsa să intre în curte și acolo era pusă o masă cu o *vedere* cu apă și niște busuioc. Fetele pe care le-o chemat de *stropitori* mireasa șideau roată înșirate pă lângă vedere. Fetele aveau câte un *blid* cu grâu și un *colac făcut*. Colacu' acela trebuia să-l cumpere starostele, cu nu știu câți lei. Și să târguie. Banii aceia îi folosea la danțu' miresei. Fetele puneau banii pă care-i căpătau de la staroste pă colac. Dacă n-o știut grăi chemătorii mirelui, atunci o cumpărat starostele colacul pă bani, și acela o fo a lui. Api o trebuit să se învârtească pe lângă scaun:

Țăpați grâu, nu țăpați pleavă,
Mirele ni-i de treabă.

Țăpați grâu, nu țăpați neghină
Că și mireasa ni-i bună.

Chemătorii miresei aveau sarcina să nu lase ca ceilalți să răstoarne viderea, o păzau. Țăpialați să îmbulzau cu orice preț să apuce găleata. Feciorii mirelui săreau la găleată s-o arunce păstă casă.

Se crede că familia miresei poate cu apa aceie să facă în așa fel, încât mirele să nu aibă puteri depline asupra miresei.

Starostele miresei stătea la ușă și începea o discuție:

- Cine sunteți voi și ce căutați pe la noi?
- Noi suntem solii unui împărat,
Dintr-o țară înaltă,
De unde binele stă baltă,
Porcii cu cuțitu-n stinare,
S-ajungă să-și taie fiecare.
Împărăteasa vré să știe dară,
Ce bani umblă-ntr-a lui țară?

Nănașii cei mari, că numa' mirele avé nași, puneu bani în farfuriile cele și intrau în casă. Starostele vinea în mijloc, că el conducea ceremonialul.

Se aduce o oală mare de lut cât un ciubăr, de *cureți umplut* și un fel de *guiaș* cu carne de oaie.

Și mirele avea ceterașii lui și mireasa p-a ei.

Cine n-a juca mireasa,
Nu-i păcat să-i ardă casa.

Tătă lumea juca mireasa, începe nănașul care pune bani mai mulți, apoi

Câinele flămând nu să teme de bătaie.

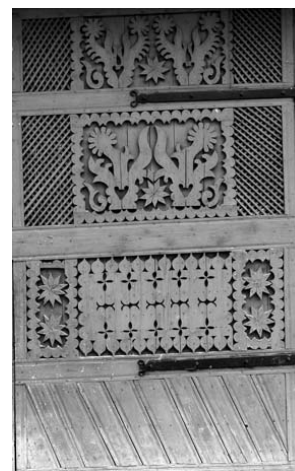
**Cuvânt de rămas bun
cătore unchi și mătuși:**

Tăt cu cuvinte de rămas bun
Să-ndreaptă cătore mătuși și
unchi,
Din amândouă părțale,
Cătore veri și vere
Cătore vecini și vecine
Care tăt' acia-o vinit
Să-l petreacă la sfânta taină
a cununiei
Dacă l-o supărat cu ceva
Îi roagă să le lase tătore
neștiute
După cum o fost făcute,
Și să-i deie un cuvânt bun
De cale albă și noroc!

A. 171

Vornicul încheie astfel:

Să zăcem o sfântă rugăciune
Că cine-ncepe cu Domnezo
Cu El și gată.
Să zăcem un sfânt Tatăl
nost',
Iar din partea me
Binecuvântat să șie (fie)
Drumu' pe car' az' pornești,

Starostele vinea în față cu o uiagă de horincă, ridica uiaga și zicea:

Noroc, noroc, cinstite staroste, din loc!
Ieși-ți-ar păru' pân clop,
Păduchii pân cojoc,
Izmenele pân gaci,
Tăt cu plugu' să le bagi.
Înălțată împărăteasă
(Că așe-i zicea la mireasă)
Mi-o spus astăzi la cununie,
Mire, niște care după care să ne conducem,
Și pă dânsa de-aici s-o ducem.
O zâs că acolo unde-om găsi
Poarta deștisă, mesele-ntinsă,
Paharele umplute, p-astă sară gătite.

Noi am cutreierat acest oraș,
Mic cât un stăvărăș
Aici am găsit poarta legată cu paie,
Lumea care în cap să ne saie,
Atâtea babe cu gura căscată,
Așteaptă să ne vadă.

Starostele miresei:

Hai, cinstite sol de crai,
Că pă mine nu mă stai,
Nici cu oaste, nici cu crai.
După cât îmi pare,
Îți cam stă mîntea la oale.
Ține-ți la dreapta, la deal
Ieste-o coaste cu colvari
Acolo mâncați și vă săturați voi.

Răspuns:

Băi, ce-ți umblă limba-n gură
Ca și îmblăcinii-n șură,
Și te lauzi cu minciuna
De se crucește și luna.

Ce iera important, tătă lumea pe vremea aceia meré la nuntă cu coșarca. Merem cu nevasta cu un coș făcut, cu un ștergar frumos și acolo avem vreo două pancove și o uiagă de horincă. Socrul cel mare avea un loc unde tătă lumea lăsa coșercile. Țăla nu era dar. Când începea răspunsul cu darurile, nu ca acuma' ci cam așa: *Gheorghe a Văsălichii Petrii, răspunde la tinerii căsătoriți cu două farfurii frumoasă, niște linguri pompoasă, niște prăjituri, la mulți ani, tinerii să*

Cei sufletști, ce l-o dus la botez, și le zâce:
Az' când plec la sfânta taină a cununiei,
Vă rog să mă iertaț'
De v-am supărat cu ceva
Și nainte să mă petreceț' la altar,
Lăsați-le tăte neștiute,
După cum o fost făcute
Și dați-m' un cuvânt bun,
De cale albă și noroc!

Alaiul mirelui se oprește la porțile casei miresei, iar vornicul mare începe să strige următoarele cuvinte din uliță, care vornicul, care stă în curte:
Cinstite vornice de casă,
Dumnezo' să te trăiască!

A. 172

Vornicul de casă:

Noroc, noroc și viață!
Da' unde v-aț' pornit atâta gloată,
Și v-aț' oprit dintr-o dată

Chiar aci la noi la poartă Amu, cându-i vremea de coasă?

←—————→
**Când ai pisică bătrână,
Șoarecii-n casă fac stână.**

aivă noroc și să trăiască! Să dădeau obiecte ce trebuiau în casă.
După ce s-o gătat acela, fiecare și-o adus coșarca lui, și io din horinca
mea am închinat cu vecinu', cu pretinu'.
*Când am zinit de la nuntă cu coșarca pă mână ne-am întâlnit cu-n om
pă drum. Asta o fo' în bună dimineată. Am scos oiaga:*

- *Să trăiești, măi, Vasalii, n-ai zinit la nuntă!*
- *N-am zinit că n-am putut.*
- *Să trăiești, noroc și sănătate!*
Dar niciodată n-am adus o sticlă goală acasă.

De la Vasile Avram, 78 de ani Coruia, 2007

A. 173

Plătitul moașei și a nănașei

Vornicul mare continuă:

Cu-a nost' crăișor lăudat
Multă lume am umblat.
De oricine-am întrebat,
Tăț' acia ne-o-ndreptat.
Noi vedem că v-aț' gătat
Și frumos ne-aț' așteptat
Tăt cu mesăle pusă
Și paharale umplute
Și cu multă muzică
Ce stă gata ca să zăcă.
Da cinstitu' nost' crăișor,
Zăce-așa pin gura me:
Că defel el nu a be
Nici o țără n-a mânca
Pân' ce mâna cu crăiasa a
da!

La nuntă să plătea de moașă și nănașă. Moașa când o fost mama
lehuză o umblat cu coșarca să-i aducă de mâncare la mamă și îngrijea
de copil. Când copilu' s-o căsătorit, părinții vroiau să să plătească de
moașă și de nașă, adică să plătească coșarca.
Socrii cei mari din partea miresii vor să să plătească de nănașă! Și i-o
luat ce le-o dat mână: o zadie, un șurț, ori o zadie-n cap. Starostele tre-
buia să prezinte treaba asta. Da' nu era obligatoriu să să întâmpile asta.
Soacra să plătește de nănașă cu treaba asta. Puteai să plătești moașa sau
nănașa și în altă zi, cu o masă. Nu să dădeau niciodată bani.

De la Grațian Pogăcian, 79 de ani, Coruia, 2007

A. 174

Vornicul răspunde:

Pe cine cătaț' voi, nu stă
acia!
După cum îmi povestești,
Dumneata poate greșăști.
Du-te colo mai la deal
Este o casă acolo
Și-n aia casă șede-o tânără
crăiasă,

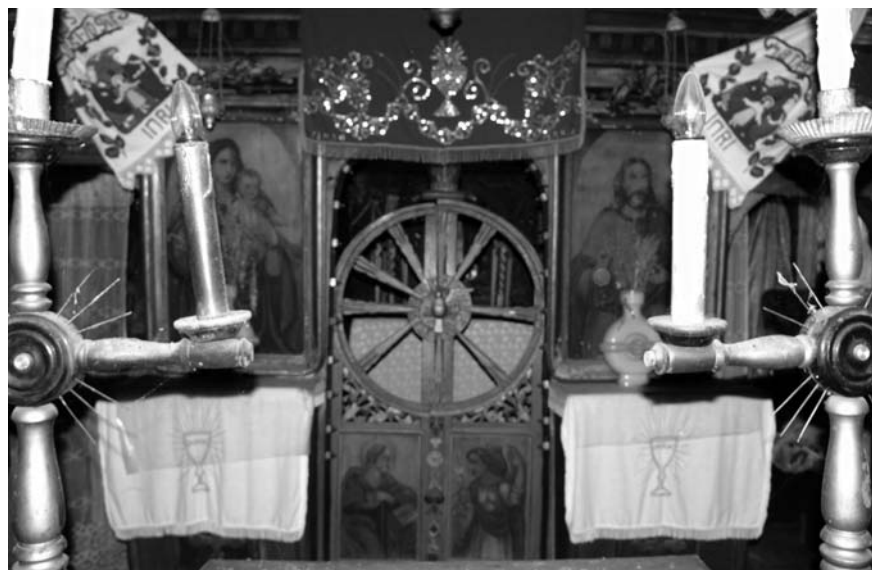

Foto F. Săteanu: Interior biserica veche, Coruia, 2007

←—————→
Cât ai lua cu tri degete.

Fârtăția

Când doi se fac frați de cruce, obiceiul se numește *fârtăție*, să fac *fârtați*. Asta se întâmpla la nuntă. *De exemplu, eu m-am căsătorit. Da' am avut prieteni în sat. Bă, zice, vrem să ne prindem fârtați.* În timpul ceremoniei de la nuntă, după cununie, după ce se așezau la masă, să făcea răspunsu'. Adică lumea făcea daruri neînsemnate la nuntă. *(Eu știu că am fost staroste de 113 ori).*

Acolo dacă vroiai să te prinzi fârtat, trebuia să pregătești dinainte un colac, din făină de grâu, acasă, da-i spunea la mire: - *Băi, fii atent, că ne prindem fârtați.* Și trebuia să facă și el un colac.

Să prindeau frați de cruce ca să rămâie prieteni foarte buni în continuare. *Suntem căsătoriți amândoi și vrem să rămânem pretini.* Îi vorba și de o demnitate. *Nu mi se permitea nici în glumă să vorbesc urât cu soția prietenului meu. Și rămâneam așa fârtați până pă viață. Și ne ajutam, eram legați pă viață.*

Ne putem prinde frați de cruce și dacă unul dintre noi era căsătorit, celălalt, nu.

Dacă eu eram căsătorit și fârtatul meu nu, când să căsătorea el, eu eram obligat să mărg la nunta lui și să repeta ritualul. Așe să și zice: *Băi, o vinit fârtatu' Ion sau Gheorghe la nuntă.* Fârtați și-o zis tot timpul. Și nevestele de fârtați erau *surate*; surata Mărie, surata Iulica.

Nu era rău deloc, avé mare influență, cerea mai mult respect.

Starostele care era la nuntă acela-i prezenta pe fârtați: *Stați și ascultați, oameni de omenie, Ion și Gheorghe vor să se prindă fârtați.*

Să aduceu doi colaci și o sticlă de horincă. Apoi băgau mâna pân colaci și iesta și cela și c-o uiagă de horincă în mână, beu încrucișat din sticle zicând: *Trăiască, la mulți ani, Să aivă tinerii noroc!* Și băteu în pălmi.

După ce-a băut din horincă, fiecare își dădea colacul la celălalt. Știmba colacii între ei. Și fiecare trebuia să rupă colacul celui alt. După ce să rupé, să dăde la tăți mesenii de acolo, la câtă lume ajungea. Gustând tăta lumea din colacul lor, însămnează că fiecare îi de acord cu gestul lor, tăta lumea o luat din înțelegerea lor o bucată de pâine.

Colacii erau potrivit de mari, făcuți acasă în cuptor și se împlânta verdeață în ei. Verdeața o lega frumos cu *harast*, un fel de lână vopsită și o împlânta-n colaci.

Colacii îi făceau socăcițele. Erau două, trei, patru care făceau mâncarea la nuntă. Nu s-o făcut mminuni ca amu'. *Lele, Mărie, io vreu să mă prind fârtat cu Ion, fă-mi un colac.* Și ie făce colac. Și erau socăcițe și la mire și la mireasă.

Și când ne-am întâlnit pă drum am zâs: - Noroc, măi, fârtate, ce face surata? Era prelinie.

Într-o familie pot tăți frații să să leje fârtați cu pretenii lor. Nu-i nici un bai, dar nu era obligatoriu.

Dacă să însurau tinerii puteau rămâne prieteni și dacă nu să prindeau fârtați. Da' fârtăția era totuți un alt fel de lăgământ. Rămânea în picioare forma asta de adresare, de exemplu, fârtatul Ion. Dacă-i auzea lumea că-și spun pă nume Ion, Gheorghe, să gândeau că poate s-o

Poate că-n hăla loc,
I-al dumneavoastră noroc!

A. 178

Vornicul mare, înfuriat, zice:

Dumneata, vornice de casă
Pă noi nu ne păcălești.
Ca slugă-mpărătească ce
slujăști (slujești) la astă
casă,
Car' mai nainte cu trii zâle,
Precum știe orișicine
V-o-ncredințat cheile la tâte
cămărire.
Apoi blide, linguri, sale,
Pe dimineață să daț samă
cu ele goale.
Fă bine te prubulește (stră-
duiește)
Crăiasa ne-o dăruiește
În fântână de-i sări
Numa' să ne-o duci aci!

*Vornicelul, puțin speriat de
îndrăzneala vornicului mare,
scoate din casă o babă pe
care o împinge spre poartă
zicând:*

Na-vă, crăiasa! Asta-i?

←—————→
Începi multe,
Nu gați nimnic.

Vornicul mare:

Nu-i asta! Nu-i asta!
D-apăi cum am văst-o asară,
Ni-o părut mai mărișoară!
Cum am văst-o la porțiță,
Ni-o părut mai răsărită!
Cum am văst-o, io la față,
Ni-o părut mai cinașă (deli-
cată)!

Hei, hei, cătaț' bine, cătaț'
bine,
Nu daț' cinstea pă rușâne!
Pă gânduri să nu mai staț'
Și crăiasa să ne-o daț'!

Când craiu' nost' o trecut
Asară pă răcoare
Umblând într-a lui plimbare
Ș-o văzut-o ca pe-o floare,
Vru la dânsa a să duce,
Din grădină s-o apuce
S-o smulgă cu rădăcină
S-o puie-ntr-a lui grădină
Unde-apoi să crească, să-
nflorească
Și roada să i să-nmulțască!

A. 179**Vornicelul enervat de în-
drăzneala cu care e
înfruntat zice:**

În loc ca să-ț ceri iertare,
Tu te-apuci în gura mare

sfădit, di ce nu-i mai spune fârtat, ce bai au?

Asta cu tăietul frăților de sânge nu mi să pare un lucru curat. Asta-i altceva, la noi nu s-o auzit de aieste lucruri murdare. La noi să făcea numai fârtați cu schimbul de colaci.

Numai la nuntă să puteau face fârtați că în rest n-avea când. Că botezu' era simplu. Mereu numa' cu copilu' la beserică, nașa cu moașa, nu să făceau atâtea mese și atâta cheltuială.

De la Grațian Pogăcian, 79 de ani, Coruia, 2007

Vergelul

În sara de Anul Nou ne adunam tăți la *casa vergelului*. Și care-o fost șefii vergelului ne împărțau. Care meré după fata ceie, care după ceie. Nu era cămin atunci, să făcé în căși. Să făcé două vergele, unu' înt-o casă, altu-n altă casă. Feciorii mereu după fetele care erau drăguțele lor, care unde o gândit el. Vergelul dura tri zâle și tri nopti. Fetele făceau colacii și feciorii plăteau muzăcantii. Fetele trebuiau să ducă colac pentru coșarcă.

Și fecioru' o juca un dans pă fată după care o dăde s-o joace și alții. Și-o fost zâua întâia și în zâua a doua și în ziua de-a tria o fost *danțul babelor sau danțul soacrelor*, mamele fetelor. Aiesta era un răspuns. Feciorii le dădea câte un pahar de vin la mame. Mamele fetelor cu coșarca méréu și-i ospătau pă tăți. Oaminii însurați méréu tăți acasă. Scotu mama cu fata o uiagă de horincă din coșarcă și pancove că nu erau prăjituri și méréu pă la feciorii care tăți erau înșirați pă o laiță și-o ospătau. Apoi jucau mamele fetelor cu feciorii. Și stăteu fetele pă laiță. Și fiecare juca fiecare femeie: *Cu aceie fată m-oi însura, pă mama cui am jucat-o*. Care mai jucau, care mai dripălé și te călca și pă pticioare. Și încălțate cu optinci că pantofi n-o fost. Numa' popa și învățătoru' o avut pantofi. Jucau, după ce să găta cu coșercile să înștimbau. Până ptica una de te dripălé.

Apoi jucau feciorii fetele și șideu mamele pă laiță și să uitau care cu care joacă, să vadă la care să-i dăie pancovă mai bună, care cu miere, (zahăr) care cu silvoit, care cu miere de albină. Și apoi feciorii erau ospătați de mulțumire că le-o jucat. Le închina cu horincă și cu pancove. Mai bune le-o dus la cela care le-o plăcut mai mult.

Apoi luau feciorii pă fetele mai bătrâne și le ducé la țâțâna ușii la spartul vergelului. Care o vrut s-o dus, care nu, nu. Trebuie să țuce țâțâna. Care n-o vrut s-o țuce era tătă unsă cu rășină. Și rar care mai venea și a doua oară să țuce, că da Dumnezeu și să mărita în anu' acela. Da' o mai fost și care-o sărutat de mai multe ori în mai mulți ani, că dară, dară să mărita. Și Nicu nost de-acasă, o țucat de mai multe ori de-acasă, c-am făcut amu' un miez de vergel.

←—————→
**Cine are tovarăș nărod,
Ajunge din pod în mol.**

Vergelul o ținut până-n zori. El o fost talpa căsătoriilor, adică începutul dragostei. În Săcălășeni ținea și câte o săptămână.

De la Avram Nicolae, 78 de ani, Coruia, 2007
De la Grațian Pogăcian, 79 de ani, Coruia, 2007

Glosar

- Ștei** – obiect ascuțit, țăruș, băț;
Hudă – spațiu, adâncitură; în cazul de față un spațiu gol de la cuptor;
Fodoment – fundație de casă;
Strujac – saltea de paie;
Sechereș – căruțaș;
Fogaș – un număr de melodii care alcătuiesc un dans;
Bulciug – iertare cerută de către miri părinților, fraților și altor cunoscuți în cadrul ceremonialului nupțial;
Videre – găleată;
Parastas – pâine ritualică folosită în cadrul ceremonialurilor de trecere, nuntă, înmormântare etc.;
Țâpou – pâine mare specială servită la nuntă;
Ciurigău – gogoasă, pancovă;
Purci de cureți – sarmale;
Dripăli – a bate, a lovi podeaua, a da din picioare;

Să mă faci om de nimic
Și să port de tine frică?
Întâie, știmbă-ț' vorbele,
Că io bine te cunosc,
C-ai mai fost în satu' nost!
Și din straiță ce-ai mâncat?
Mămăligă fără brânză,
Ș-amu vii la asta casă,
Să-ț dărui tinără crăiasă?
La nănași și la a lor șini
(fini)
Io cu drag am să le-nchin.
La nănași și la a lor n'ire,
Că-s oameni de-omenie!
Da' tu nu plătești o ceapă,
Nici o pipă de trabuc (tutun)
D-apoi, crăiasă pă plac!
Ardealu' cât îi de mare,
Mincinos ca tine n-are!
Călare p-a ta iapă,
Mincinos ești ca o babă!
Și cei ce-o vinit cu tine,
De când moașa v-o spălat
Și popa v-o botezat,
Altu nu v-aț' mai spălat!
Nespălaț' și minciuoș',
Răi de gură, mânioși
Și vă țâneț' de făloși!

*După ce vornicelul rostește
acestea, este scoasă o fată
îmbrăcată în zdrențe și
prezentată drept crăiasă.*

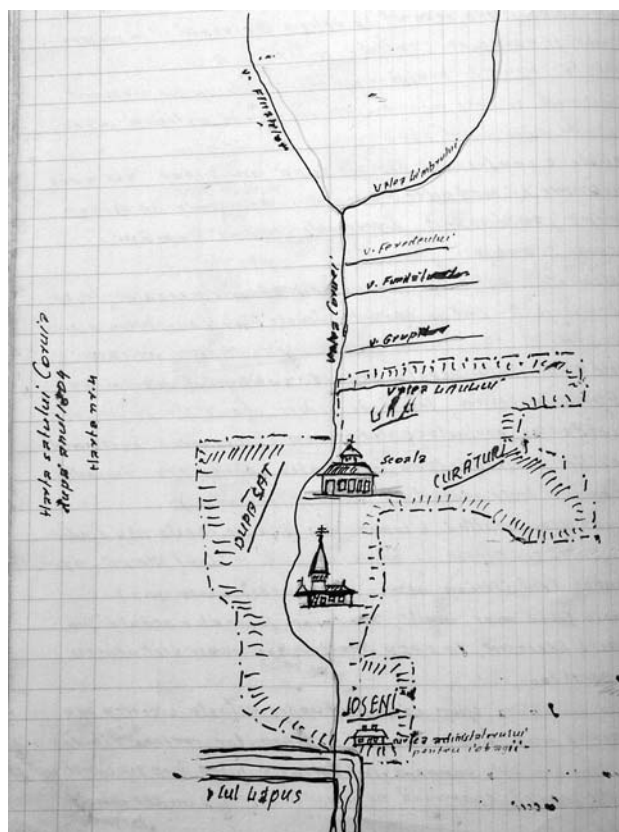

Foto F. Săteanu: Harta satului Coruia la 1804, desenată de Mare P. Teodor

←—————→
Cine-i cinstit pă așternut moale doarme.